

**«Զարգացում մեր ուժերով». հայկական դպրոցներու
տնօրէններուն ուղղուած աշխատանոց**

*«Այս գործակցութիւնը եւ հարթակը մեր ըմբռնումի եւ կիրառումի ձեւերուն մէջ
հսկայական տեղաշարժ մը յառաջացնելու կարողութիւնը ունին»:*

Մասնակից տնօրէն մը

Յունուար 11-13-ին, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի հայկական ամէնօրեայ վարժարաններու 29 տնօրէններ առաջին անգամ ըլլալով մէկտեղուած էին «Զարգացում մեր ուժերով. կրթական դեպարտմէնտի եւ լեզուի իւրացում սփիւռքահայ դպրոցներուն մէջ» եռօրեայ աշխատանոցին մասնակցելու համար: Աշխատանոցը, որ տեղի ունեցաւ Լոս Անճելըսի Գալիֆորնիոյ համալսարանին (UCLA) պատերէն ներս, «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան (Լիզպոն, Փորթուկալ) Հայկական Համայնքներու բաժանմունքին հովանաւորութիւնը կը վայելէր, նոյն համալսարանի Ազգային ժառանգական Հնարամիջոցներու Կեդրոնին եւ Մերձաւոր Արեւելեան Լեզուներու եւ Մշակոյթներու բաժանմունքին սերտ համագործակցութեամբ:

Աշխատանոցին նպատակն էր հաւաքաբար ֆննարկել, թէ իւրաքանչիւր տնօրէն ինչպէ՛ս կրնայ հայերէնի վերակենդանացման ուղղուած նոր մանկավարժական մեթոտները առանձնացնել ու կիրարկել: Լեզուի իւրացումը եւ ուսուցումը քանի մը մարտահրաւէրներու դէմ յանդիման կը գտնուին: Օրինակ՝ տնօրէն մը դիտել տուաւ, թէ «երեխաներէն ակնկալել, որ հայերէն խօսին առանց “հայերէն խօսէ՛” բառերը արտասանելու, գրեթէ մտային խաղ մըն է, ընդունուած կանոններուն դէմ պայքար մը: Ինչպէ՞ս կրնաս երեխայ մը դրդել, որ լեզու մը խօսի բնականօրէն»: Ահա այդ երեք օրերու ընթացքին յարուցուած ու ֆննարկուած բազմաթիւ հարցերէն մէկը:

Աշխատանոցը բաժնուած էր վեց նիստերու՝ տեսական ու գործնական բաժիններու համադրումով եւ հետեւեալ նիւթերու ֆննարկումով՝

- Ինչպէ՛ս մշակել դպրոցական համայնք մը եւ ի՛նչ կը նշանակէ դպրոցէն ներս, համագործակցական մշակոյթ մը.
- Փիլիսոփայական ու ֆննական մտածողութեամբ՝ ինչպէ՛ս բանալ մտքի պատուհանները.
- Ինչպէ՛ս ապրիլ հայերէն լեզուն եւ հայերէնը դարձնել ապրող լեզու, շեշտը դրուած ըլլալով բազմալեզու կրթութեան եւ ուսուցիչներու պատրաստութեան վրայ.
- Ինչպէ՛ս կառուցել լեզուական ներսուզումի (immersion) բնորդներ.
- Ինչպէ՛ս ներգրաւել ընթերցողներու եւ գրողներու սերունդ մը՝ դասարանային ստեղծարար գրագիտութեան մղում տալով:

Աւարտական նիստին, մասնակիցներէն խնդրուեցաւ, որ իրենց մտածումները կիսեն երկու հարցերու շուրջ: Նախ՝ իբրեւ տնօրէններ, ի՞նչ քաղած էին աշխատանոցէն: Երկրորդ՝ ի՞նչ պիտի ըլլար իրենց յաջորդ քայլը:

Բոլոր տնօրէնները խանդավառ էին աշխատանոցի նիւթերով ու արդիւնքներով, ու կ'ուզէին զանոնք անյապաղ կիսել իրենց ուսուցիչներուն, հոգաբարձութիւններուն եւ ծնողներուն հետ: Նկատելի էին յանձնառութիւնները՝ աշակերտներուն հետ աւելի յանախ հայերէն խօսիլ, զանազան նիւթերու մասին անոնց հայերէնով ազատօրէն արտայայտուիլը քաջալերել, ուսուցչական պատրաստութեան ուղղութեամբ ներդրում կատարել, դասարաններէն ներս աշակերտներուն տարիքին յարմար հայերէն ընթերցանութեան գիրքեր ապահովել, եւ մանկավարժական մօտեցումները բարելաւելու ուղղուած նորանոր քայլերու դիմել: Մասնակիցի մը խօսքով, «լեզուական իւրացումը կարծածիս չափ դժուար իրագործելի չէ եղեր: Յարմար պատրաստութեամբ, բոլոր ուսուցիչները կրնան արդիւնաւէտ աշխատանք տանիլ՝ սահուն հայախօս աշակերտներ ունենալու համար»: Ուրիշ մասնակից մը աւելցուց. «Լեզուական ուսուցման օժանդակող բազմաթիւ նիւթեր կան: Դիւրաւ գտանելի են, արդիւնաւէտ են, ու պատրաստ՝ գործածուելու»:

Բոլոր մասնակիցները անդրադարձան, որ առանձին չեն այս հիմնական խնդիրներուն դէմ. բազմաթիւ մարտահրաւերներ հասարակաց են, եւ լուծումները հաւաքական որոնումի արդիւնք ալ կրնան ըլլալ: «Շատ կարեւոր է, որ աւելի յանախ հանդիպինք եւ մեր ամէն օր դիմագրաւած նմանօրինակ իրավիճակները միասին քննարկենք», ըսաւ տնօրէններէն մէկը:

«Այս ձեռնարկը անկիւնադարձային էր՝ դպրոցներու հետ կապուած մեր ծրագիրներուն մէջ», ըսաւ Հայկական Համայնքներու բաժանմունքի տնօրէն Ռազմիկ Փանոսեանը, «եւ շատ ուրախ ենք, որ UCLA-ի հետ միասնաբար կազմակերպեցինք զայն: Սրահին մէջ տիրող խանդավառութիւնը, տնօրէններուն յանձնառութիւնը, նաեւ՝ դպրոցներուն եւ հայերէն լեզուին վրայ այս աշխատանոցին ունենալիք ազդեցութիւնը կասկածէ վեր են: ԱՄՆ-ի եւ Գանատայի գրեթէ բոլոր հայկական ամէնօրեայ դպրոցներու տնօրէնները ներկայ էին, Արժանքիէն կարեւոր մասնակցութիւն մըն ալ կար: Աշխատանոցը մեզի նոր ներշնչում տուաւ մեր աշխատանքը շարունակելու՝ հայերէնը դարձնելու համար հնչեղ լեզու մը Սփիւռքի մէջ եւ Սփիւռքի համար»:

Աշխատանոցին նիստերը վարողներն էին. Տեպի Թալուֆտար (Մանուկներու Փիլիսոփայութեան Կեդրոն, Ուաշինկթըն համալսարան, ԱՄՆ), Շուշան Կարապետեան (Ազգային Ժառանգական Լեզուներու Պաշարի Կեդրոն, UCLA, ԱՄՆ), Անի Կարմիրեան (արեւմտահայերէնի վերակենդանացման ծրագիրներու պատասխանատու, «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնարկութիւն, Փորթուկալ), Յակոբ Կիւլլիւնեան (արեւմտահայերէնի դասախօս, UCLA, ԱՄՆ), Էյմի Հիւլզ (անգլերէնի ուսուցչուհի, Մանչեսթըր շրջանային դպրոց, Հէյլտոն, ԱՄՆ), Կիլ Շմերլըր («Կրթական փոփոխութեան ղեկավարութիւն» ծրագրի տնօրէն, Պէնք Սթրիթ ուսուցչանոց, ԱՄՆ); Ռոպրթ Մ. Ուրիու (քաղաքական գիտութիւններու փրոֆեսոր, UC Irvine, եւ Օրէնն Գոսթ Կաֆուէն ճափոնական դպրոցի

տնօրէն, ԱՄՆ), Անահիտ Սարգիսեան (ուսուցիչ, հեղինակ եւ հրատարակիչ, Ֆրանսա),
Անահիտ Տօնապետեան (հայերէնի ամպիոնի վարիչ, Արեւելեան Լեզուններու եւ
Քաղաքակրթութիւններու Ազգային Հիմնարկ, Ֆրանսա):

Աշխատանոցին մասնակցող տնօրէններն էին.

Միացեալ Նահանգներ

Քոյր Լուսիա Ալ Հայէ՛՛ Հայ Քոյրերու Վարժարանի տնօրէն (Մանթրոզ, Գալիֆորնիա)

Արսինէ Աղազարեան՝ Ս. Աստուածածին Ռիչըրտ Թիւֆէնֆեան Մանկամսուրի վարիչ
(Կլենտէյլ, Գալիֆորնիա)

Կրէյս Անտոնեան՝ Գոուզեան-Ջաֆարեան-Վասպուրական Ազգային Վարժարանի տնօրէն
(Սան Ֆրանսիսքօ, Գալիֆորնիա)

Մարալ Արոյեան-Պոյանեան՝ Սահակ-Մեսրոպ Հայ Քրիստոնեայ Վարժարանի տնօրէն
(Ալթատինա, Գալիֆորնիա)

Լինա Արսլանեան՝ Մերտինեան Հայ Աւետարանական վարժարանի տնօրէն (Շըրմըն Օֆս,
Գալիֆորնիա)

Արփի Աւանէսեան՝ ՀԲԸՄ Մանուկեան-Տեմիրեան վարժարանի տնօրէն (Գընոկա Փարֆ,
Գալիֆորնիա)

Մայքըլ Բրէթ՝ ՀԲԸՄ վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Վարժարանի տնօրէն (Փասատինա,
Գալիֆորնիա)

Սոնիա Գազանեան՝ Հայ Քոյրերու Վարժարանի Մանկամսուրի վարիչ (Մանթրոզ,
Գալիֆորնիա)

Վեհիկ Գաբրիէլեան՝ Ս. Նահատակաց ՀՕՄ-ի Աշխէն Փիլաւեան Մանկամսուրի վարիչ
(Նորթ Հիլս, Գալիֆորնիա)

Ժան Գոսաֆեան՝ Սրբոց Նահատակաց Մարի Գապայեան Նախակրթարանի տնօրէն
(Նորթ Հիլս, Գալիֆորնիա)

Սեդա Դաւիթեան-Մկրեան՝ Սրբոց Նահատակաց Ամէնօրեայ Վարժարանի տնօրէն
(Օֆլընտ Կարտընս, Նու Եորթ)

Ալինէ Դուրեան՝ Ռոզ եւ Ալեֆ Փիլիպոս Ազգային Վարժարանի տնօրէն (Լոս Անճելըս,
Գալիֆորնիա)

Անգին Իսկաչեան՝ Ռան եւ Գոհարիկ Գաբրիէլ Մանկամսուրի վարիչ (Փիֆօ Րիվերա,
Գալիֆորնիա)

Դաւիթ Ղուկասեան՝ Մեսրոպեան Ազգային Վարժարանի տնօրէն (Փիֆօ Րիվերա,
Գալիֆորնիա)

Շահէ Մանկրեան՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Ա. եւ Մ. Յովսէփեան Վարժարանի տնօրէն (Փասատինա, Գալիֆորնիա)

Քրիսթինա Մովսէսեան՝ ՀՕՄ-ի “Մայր” Մասնաճիւղի Մարի Փոստոյեան Մանկամտուրի վարիչ (Լոս Անճելըս, Գալիֆորնիա)

Քոյր Էմմա Մուսայեան՝ Հայ Քոյրերու Վարժարանի տնօրէն (Րատնոր, Փենսիլվանիա)

Սօսի Շանլեան՝ Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան Երկրորդական Վարժարանի տնօրէն (Էնսինո, Գալիֆորնիա)

Սանան Շիրինեան՝ Արի Կիրակոս Մինասեան Ազգային Վարժարանի տնօրէն (Սանթա Անա, Գալիֆորնիա)

Կարին Զուբատարեան՝ Լեւոն եւ Յասմիկ Թաւլեան Մանկամտուրի վարիչ (Փասատինա, Գալիֆորնիա)

Հուրի Պոյամեան՝ Ս. Ստեփանոս Ազգային Վարժարանի տնօրէն (Ուաթըրթաւն, Մասսաչուսեթս)

Յովսէփ Թորոսեան՝ ՀԲԸՄ Ալեք եւ Մարի Մանուկեան Վարժարանի տնօրէն (Սալթֆիլտ, Միչիկըն)

Թալին Քարկոտորեան՝ Վահան եւ Անուշ Շամլեան Ազգային Վարժարանի տնօրէն (Կլենտէյլ, Գալիֆորնիա)

Քանատա

Լորի Ապրաքեան՝ Սուրբ Յակոբ Ազգային Վարժարանի փոխ-տնօրէն (Մոնթրէալ, Քանատա)

Րաֆֆի Սարգիսեան՝ ՀՕՄ-ի Ամենօրեայ վարժարանի տնօրէն (Թորոնթօ, Քանատա)

Շահէ Թանաշեան՝ ՀԲԸՄ Ալեք Մանուկեան Վարժարանի տնօրէն (Մոնթրէալ, Քանատա)

Արժանքին

Կրասիէլա Այնանեան՝ Խրիմեան Վարժարան (Պուէնոս Այրէս, Արժանքին)

Էլենա Աշնեան՝ ՀԲԸՄ «Մարի Մանուկեան» Կրթական Հաստատութիւն

Ալիսիա Ներկիզեան՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Կրթական Հաստատութիւն (Պուէնոս Այրէս, Արժանքին)